

the main sightseeings. The principal patron of the temple was its church foreman, a powerful businessman Anton Sanguinetti.

Thus the Italian entrepreneurs made a significant contribution to economic development of Mariupol, promoted its accessing international trade and manifested themselves in various spheres of the city's life: social, religious and cultural.

Key words: *Mariupol, Italian trade firms, grain-growing trade, navigation, public and cultural activity.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Лусак В.Ф., д.і.н., проф.; Чура В.І., д.і.н., проф.*

УДК 930:352.07(477.62-2=14)“1778/1870”(045)

М.К. Подгайко

САМОВРЯДУВАННЯ ГРЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Стаття присвячена проблемі вивчення самоврядування грецької громади Північного Приазов'я в історичній науці. Засади самоврядування приазовської (маріупольської) грецької громади були закладені жалуваною грамотою російської імператриці Катерини II 21 травня 1779 р., наданій виведеним з Криму грекам-християнам. Цей документ склав правову підставу для виникнення Маріупольського грецького суду як органу місцевого самоврядування.

Дана автономна інституція приазовських греків була тим стрижнем, навколо якого оберталася життєдіяльність спільноти. Маріупольський грецький суд становив необхідний політико-правовий каркас існування і консолідації громади.

Весь історіографічний доробок можна класифікувати за хронологічним принципом. Згідно з таким підходом залучені до дослідження наукові розвідки поділені на три групи: праці, написані в середині XIX – на початку XX ст.; радянська історіографія, в якій висвітлено деякі аспекти минулого грецької громади; напрацювання сучасної української історіографії.

До кола вивчення дорадянських дослідників переважно входив комплекс проблем, пов'язаних з процесом переселення греків-християн з Криму та облаштування їх на нових землях. Аспекти, пов'язані з організацією й функціонуванням Маріупольського грецького суду, висвітлювались частково.

За радянських часів партійно-державний курс держави у сфері національних відносин не сприяв появі комплексних досліджень проблем розвитку національних меншин, зокрема грецького етносу. Історія грецьких громад України представлялася у вигляді коротких нарисів, що мали характер вступних до основної теми дослідження. Загалом, можна зауважити, що Маріупольський грецький суд не був предметом окремого дослідження.

Сучасна українська історична наука активно розпочала вивчення даної теми з 90-х рр. XX ст. і наукові студії тривають до сьогодні. Весь історіографічний доробок з даної проблематики можна поділити на дві групи: перша – це узагальнюючі праці дослідників, в яких мова йде про греків України і лише побіжно згадується про Маріупольський грецький суд. Друга група включає праці, орієнтовані безпосередньо на аналіз діяльності даного органу самоврядування, його функції, діловодство, систему

судочинства, правову юрисдикцію та місце, яке він займає в системі російського законодавства.

В цілому, історіографічний аналіз даного періоду надав можливість визначити ступінь вивчення зазначеної проблематики дослідниками.

Ключові слова: історіографія, жалувана грамота, Катерина II, грецька громада Північного Приазов'я, закрита сільська громада, самоврядування, Маріупольський грецький суд.

Греки належать до тих етнічних спільнот, що здавна проживали на теренах України. Вивчення історії грецьких громад є сполучною ланкою між минулим і сучасним. Знання історичних особливостей етнічної самоорганізації сприятиме більш ґрунтовному підходу до вирішення актуальних політичних завдань. Водночас вивчення досвіду спільного проживання представників різних етносів у межах єдиного державного простору має велике практичне значення для розвитку міжнаціональних стосунків. Це дозволить попередити виникнення конфліктних ситуацій, що можуть виникнути через неоднорідність етнічного складу суспільства. Тому відтворення історичної минувшини є досить актуальним, так як дозволяє не тільки доповнити картину історії України поліетнічними чинниками, але й створює необхідну історико-фактологічну й аналітичну основи для сучасного етнополітичного менеджменту.

Мета статті полягає у висвітленні історіографії самоорганізації грецької громади, що існувала у Північному Приазов'ї наприкінці XVIII – XIX ст.

Стан розробки зазначеної теми досить обмежений, хоча література з історії Приазовської грецької громади становить вагомий у кількісному і якісному плані історіографічний доробок. Утім, більшість робіт присвячена висвітленню причин виникнення грецьких громад, основним напрямкам їхньої діяльності. Історія Маріупольського грецького суду як органу самоврядування приазовських греків та її вплив на соціально-економічні, культурні й етнічні процеси в грецькому середовищі комплексно не досліджувалася. З іншого боку, висвітлюючи грецький чинник на окремих українських теренах, кожен із дослідників мав звернути увагу і на орган самоврядування. Адже саме автономні інституції греків України були тим стрижнем, навколо якого оберталася життєдіяльність спільноти, ці структури становили необхідний політико-правовий каркас існування і консолідації кожної громади. Всю дослідницьку літературу можна класифікувати за хронологічним принципом. Згідно з таким підходом залучені до дослідження наукові розвідки можемо поділити на такі групи: праці, написані в середині XIX – на початку XX ст.; радянська історіографія, в якій висвітлено деякі аспекти минулого грецьких громад; напрацювання сучасної української історіографії.

Історія грецької громади Північного Приазов'я в більшості досліджень XIX – початку XX ст. становила лише окремих сюжет, висвітлюючись у більш широких контекстах колонізації й господарчого освоєння Південної України. А. Скальковський першим із дослідників спробував дослідити колонізаційні та господарські процеси в південному регіоні України. Спеціальних розвідок з етнічної історії приазовських греків він не публікував, але його праці містять цінні історичні та статистичні відомості про грецьку громаду, її господарство та побут [13].

Першими, хто звернувся до висвітлення подій, пов'язаних з утворенням маріупольської грецької громади, були церковні діячі. Представник «церковної історіографії» архієпископ херсонський і таврійський Гавриїл (Розанов) виробив історичну концепцію переселення, що домінувала в дорадянський період. Спираючись на рештки архіву організатора грецької міграції митрополита Ігнатія, Г. Розанов

пояснював переселення до Російської імперії нестерпним релігійно-культурним гнітом із боку кримських татар. За своїми наслідками та значенням автор прирівнював виселення греків за межі Кримського ханства до виходу євреїв з Єгипту [2]. Що стосується повідомлень Г. Розанова про Маріупольський грецький суд, то автор подає лише коротку довідку.

Політичним, міжнародним та економічним факторам переселення греків-християн з Криму в Російську імперію присвячені праці Ф. Хартахая та О. Маркевича [16; 10].

Лише наприкінці XIX ст. з'явилися праці, в яких акцентовано на діяльності органу самоврядування приазовських греків. Праця Г. Тимошевського, викладача історії Маріупольської Олександрівської гімназії, що увійшла до збірника історико-краєзнавчих праць «Маріуполь та його околиці» (1892 р.) вважається одним з найфундаментальніших синтезуючих досліджень з історії створення й діяльності приазовської грецької громади [15]. Автор узагальнив публікації Г. Розанова, А. Скальковського і навів великий фактологічний матеріал з історії переселення, заснування Маріуполя, адміністративного, культурного й релігійного життя громади.

Окреме місце приділено маріупольському грецькому суду, який виконував функції органу місцевого самоврядування та опікувався багатьма питаннями з організації життя маріупольських греків. Треба зазначити, що це найповніше видання, яке досить широко звертає увагу саме на самоорганізацію грецької громади. До останнього часу це чи не єдина робота, в якій зроблено спробу дослідити історію грецького суду. Важливий внесок до висвітлення історії маріупольських греків зробив Г. Писаревський. Хоча переважна частина його праці присвячена політиці російського уряду щодо іноземців та їх місця в освоєнні півдня Росії, автор звертає увагу на устрій грецької громади, де окреме місце належить маріупольському грецькому суду. Автор зазначав, що вагому роль в справі переселення греків-християн з Криму мала жалувана грамота Катерини II, в якій йшлося про створення даного органу грецького самоврядування [11].

Таким чином, огляд історіографії XIX – початку XX ст. свідчить про те, що в цей час виникає зацікавленість історією приазовської грецької громади. Але сфера досліджень не виходила за межі загальноісторичної проблематики. Історія України розглядалася дослідниками головним чином як невід'ємна частина політичної історії Росії. Тому нерідко вони акцентували на політичній, економічній та юридичній залежності греків від царського уряду, залишаючи поза увагою їх відносини з українським населенням, власну громадсько-політичну творчість. Поза увагою залишилися дуже важливі аспекти, пов'язані з організацією самоврядування приазовської грецької громади, причини та шляхи її скасування.

Проте, багатий фактичний матеріал, що був накопичений історіографією означеного періоду, є надзвичайно цінним і сьогодні, особливо з огляду на масштаби втрат документальних матеріалів.

Найбільш обмеженим в історіографічному вимірі періодом вивчення історії грецьких громад України є радянський. Історія національних меншин радянської України мало цікавила керівництво республіки, тому ґрунтовних досліджень тих часів було обмаль. Тим ціннішими ці надбання є для української історичної науки. Радянською історичною наукою були висвітлені лише деякі окремі аспекти історичного минулого приазовської грецької громади кінця XVIII – XIX ст., що стало наступним етапом елліністичних досліджень. У руслі політики коренізації, яка проводилася більшовицьким керівництвом країни у 1920 – 1930-х рр. були створені сприятливі умови не тільки для розвитку греків УСРР, але й для дослідження їх історії та культури. Адже завдання радянського будівництва в середовищі національних меншин

потребували з'ясування й розуміння етносоціальної та етнокультурної ситуації в республіці.

Переважає більшість праць цієї доби стосувалася питань етногенезу приазовських греків, їхніх лінгвістичних особливостей, специфіки матеріальної та духовної культури.

Досліджуючи історію Маріуполя та Північного Приазов'я за радянських часів (80-ті – початок 90-х рр. ХХ ст.), історії грецької громади торкаються маріупольські краєзнавці Р.Саєнко, Р. Божко, Л. Яруцький, С. Буров та інші. Ще за радянських часів розпочала свою дослідницьку діяльність Р.Саєнко [12], на рахунок якої більше десятка публікацій. Основним питанням, яке студіювала авторка була дата заснування міста Маріуполя. Аналізуючи жалувану грамоту Катерини II від 21 травня 1779 р., вона також звертала увагу на 5 пункт документу, в якому між іншим йшлося про створення Маріупольського грецького суду.

У нарисах Р. Божко [1] досліджується місце Маріуполя в системі адміністративно-територіального устрою українських земель ХVIII–ХХ ст. В цьому контексті авторка порушує питання, пов'язані з існуванням Маріупольського грецького округу.

Автором чи не єдиної за радянської доби узагальнюючої праці з історії грецької спільноти був С. Ялі [18], який проаналізував науковий доробок Г. Тимошевського з позицій класового підходу.

Загальні згадки про грецьку міграцію містили праці О.Дружиніної. Вона досить категорично обґрунтувала політичну доцільність та ефективність організованого в 1778 р. переселення греків з Криму, з огляду на геополітичні інтереси Російської імперії [8]. Також в числі дослідників радянської доби, які торкалися грецької проблематики Північного Приазов'я, можна назвати І. Соколова, В. Кабузана, М. Араджионі та інших.

Партійно-державний курс радянської держави у сфері національних відносин не сприяв появі комплексних досліджень проблем розвитку національних меншин, зокрема грецького етносу. Історія грецьких громад України представлялася у вигляді коротких нарисів, що мали характер вступних до основної теми дослідження. Загалом, можна зауважити, що Маріупольський грецький суд не був предметом окремого дослідження.

Проте, працю істориків-аматорів не можна недооцінювати, бо завдяки краєзнавчим надбанням історія грецьких громад України дістала хоча б фрагментарну презентацію на суспільному рівні.

Грецька спільнота є однією з найчисельніших на території України. Тож на межі ХХ–ХХІ ст. поглибилася спеціалізація досліджень з елліністичної проблематики.

Протягом 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. в Україні було створено ряд наукових та освітніх закладів, одним із напрямів діяльності яких є студіювання грецької проблематики. Серед них – Кабінет українсько-грецьких відносин НАН України при Інституті історії України НАНУ, Маріупольський державний гуманітарний університет, Одеська філія Грецького фонду культури, Історико-філологічне товариство А.А.Білецького, Приазовський елліністичний центр тощо.

У процесі здійснення елліністичних студій особливе значення мають узагальнюючі, синтезуючі дослідження, які підсумовують накопичений попередниками досвід вивчення проблеми, наскрізно простежуючи історичний період грецького буття в українських землях. Вагомий історіографічний доробок становлять загальні праці, що висвітлюють історичний розвиток грецького етносу в межах зазначеного хронологічного періоду. Однією з перших узагальнюючих праць з історії греків України можна назвати монографію Н. Терентьєвої «Греки в Украине: культурно-просветительская и экономическая деятельность (XVII–XX вв.)». Саме це дослідження стало першою спробою узагальнити цілу історію грецької етнічної групи в одній

підсумковій синтезі [14]. Автор зазначає, що прагнення до визнання себе як окремих юридичних осіб з адміністративно-правовою автономією було чи не центральним сюжетом життєдіяльності майже всіх міських грецьких громад України.

Іншим важливим моментом праці Н. Терентьевою є те, що етнологічний аспект економічного та культурного розвитку грецької громади Маріуполя розглядається як складова частина політичної системи країни в контексті всього суспільного життя регіону.

Слід відзначити зацікавленість грецькою тематикою науковців інших відділів Інституту історії України НАН України. Результатом дослідницької роботи академіка В. Литвина та співробітників відділу спеціальних історичних дисциплін М. Дмитрієнко, В. Томазова, О. Яся стала книга «Греки на українських теренах», де подано узагальнений погляд на історію грецьких громад України й українсько-грецьких зв'язків [6]. Зокрема визначаються загальні передумови та конкретні мотиваційні чинники появи греків на українських теренах і формування сталих громад. Серед них автори виділяють: давні церковні та культурні взаємини, православне соціокультурне та конфесійне середовище, постійну воєнну загрозу, яка унеможлилювала стабільність торговельних стосунків з Західною Європою, сусідство з найпівнічною православною країною Європи – Росією, значний досвід комерційних операцій та адаптація до місцевих умов, що загалом створювали сприятливе підґрунтя для грецької торговельної еміграції, більшість представників якої вже мала певний матеріальний статок [6, с.213]. До того ж, у контексті політичного курсу, який проводився українськими гетьманами щодо ніжинських греків, переваги грецької торгівлі видавалися надто привабливими за умов тривалої воєнної конфронтації. Після Української національної революції середини XVII ст. греки посіли місце євреїв у зовнішній торгівлі українських земель.

Учені не оминають гострих кутів історії українсько-грецьких взаємин, визначаючи в них не тільки позитивне (греки як оборонці православ'я, провідники й організатори культурного життя, меценати та благодійники тощо), але й наводячи приклади зверхнього ставлення греків до місцевих мешканців, запеклі суперечки ніжинських греків з місцевим населенням з приводу прав і привілеїв.

Автори презентують власну класифікацію грецьких громад, в основу якої покладено комплекс таких критеріїв, як причини переселення, географічний чинник, форма колонізації, соціальний склад поселенців, ступінь контактів з еллінським світом тощо. Греки Північного Приазов'я – це модель напівзакритої сільські громади, зв'язки яких із зовнішнім грецьким світом були мінімізовані [6, с.216].

Дослідниця Л. Якубова надає Маріупольському грецькому округу особливе значення для підтримання національної свідомості й самобутності греків. Вона вказує на те, що існування на теренах України автономної адміністративної одиниці, де мешкала майже винятково грецька людність, було явищем унікальним. Адже сама Греція була в той час лише околицею Османської імперії. Цікавим є припущення Л. Якубової, що запеклість боротьби митрополита Ігнатія й грецького суспільства за автономне існування, вагомість пільг і допомоги, наданих російським урядом, говорять за те, що грецькому округу Північного Приазов'я відводилося значне місце у планах відродження розпорошеної по території Порту грецької діаспори [17].

Сучасний етап розвитку грецьких студій характеризується їх урізноманітненням, виокремленням джерелознавчих, історіографічних сюжетів. Серед таких розробок чільне місце посідають дослідження А. Гедьо, що першою запровадила комплексний і систематизований джерелознавчий аналіз у студіюванні історії грецьких громад. Це сприяло більш глибокому осмисленню питань, пов'язаних із особливостями політико-правового статусу маріупольських греків, еволюцією їх самоорганізації тощо. У

монографії А. Гедьо «Джерела з історії греків Північного Приазов'я (кінець XVIII – початок XX ст.)» подається аналіз основних архівних зібрань та публікацій джерел з історії грецької громади Північного Приазов'я. Це документи державних інституцій і посадових осіб – законодавчі акти, листування, матеріали діловодства, у т.ч. Маріупольського грецького суду, статистичні, картографічні джерела, матеріали експедицій мандрівників, щоденники, мемуари [4].

В іншому дослідженні А. Гедьо – «Грецькі громади Ніжина та Північного Приазов'я в актових матеріалах середини XVII–XIX ст.» – вивчення окремого виду джерел (актових матеріалів) стало самостійною метою, що підкорила собі всю логіку дослідження[3].

Визначення актових матеріалів як предмета дослідження й основного його джерела спрямувало увагу автора на вирішення питань, пов'язаних з особливостями політико-правового статусу Маріупольської грецької громади, еволюцією її юридичного становища й характеру самоорганізації. Тому вже в передмові чітко визначається термін «громада», який дуже часто застосовується для різних за статусом і мірою організованості грецьких осередків в Україні. На відміну від інших сучасних дослідників, що зверталися до з'ясування сутності терміна «громада» стосовно грецьких осередків, А. Гедьо схильна вважати громадою тільки інституціоналізовані групи населення, що мали юридичне відокремлення та етнічну самоорганізацію – а саме греків Ніжина й Північного Приазов'я. Вони, на відміну від греків Одеси й Львова, були об'єктами правових відносин, користувалися гетьманськими та імператорськими привілеями, витворили структури самоврядування[3, с.4].

Сучасний стан розвитку української наукової думки дозволяє найбільш повно дослідити історію маріупольських греків. З'явилася значна кількість історичних праць, які прямо чи побічно досліджують різні аспекти зазначеної теми. Значний внесок на цій ниві зробили Н. Бацак, В. Пірко, С. Калоєров, М. Араджионі, І. Джуха С. Новікова, С. Арабаджи, К. Балабанов, С. Пахоменко тощо.

У 2003 р. за редакцією М. Дмитрієнко вийшов бібліографічний довідник-показчик з етнічної історії грецької спільноти в Україні [9].

Книга І. Джухи «Одиссея мариупольских греков» була першою спробою узагальнення в публіцистичному жанрі історії, культури, побуту приазовських греків. Автор утримався від надання оцінки діяльності Маріупольського грецького суду, лише обмежився короткою довідкою щодо діяльності цього органу самоврядування [7]. Втім, він поділяє думку дослідника XIX ст. Г. Тимашевського, що здобутком в діяльності Маріупольського грецького суду є виборність, а вадою – закриті засідання.

Варто відзначити, що попри значну кількість робіт з історії греків України, що з'явилися в останні десятиріччя, незважаючи на досить активне вивчення зазначеної проблематики, історія Маріупольського грецького суду знаходила лише побіжне висвітлення. Значною подією для історичної науки стало опублікування колективної монографії А. Гедьо, Н. Терентьевої та Р. Саєнко «Маріупольський грецький суд: історія створення та діяльність» [5]. Автори, на підставі комплексного аналізу джерел та літератури, зробили класифікацію структури і функцій Маріупольського грецького суду, що супроводжувався висвітленням особливостей політико-правових відносин з загальнодержавними органами у системі управління Російської імперії. Дослідники висвітили сфери компетенції, масштаби та характер управлінських функцій грецького суду, детально розглянули кожний з напрямів цієї діяльності – судочинство, фінансово-господарська робота, поліцейська справа, господарство тощо. Автори приходять до висновку, що досить логічним виглядає те, що поліцейські функції Маріупольського грецького суду були природними для установи, що здійснювала повноту місцевої влади

у територіальній автономії. На сьогоднішній день це найбільш повне комплексне видання з історії Маріупольського грецького суду.

Отже, огляд представленої літератури дозволяє простежити історію місцевого самоврядування греків на території українського Північного Приазов'я, визначити основні характерні риси цього явища, простежити його розвиток в історичному контексті. Специфікою грецького самоврядування Маріупольської спільноти була його сільська закрита модель. Оформлення та функціонування Маріупольського грецького суду як органу грецького самоврядування перебувало безпосередньо під впливом розвитку законодавчої системи Російської імперії. Стан наукової розробки даної проблематики досить вагомий. Проте, поза увагою дослідників залишаються питання, пов'язані з специфікою ліквідації Маріупольського грецького суду та стосунків греків з представниками інших національностей, що населяли Маріупольщину. Ці та інші аспекти можуть стати предметом майбутніх наукових студій.

Список використаної літератури

1. Божко Р. Мариуполь в системе административно-территориального устройства украинских земель (XVIII–XX вв.) / Р. Божко // Донбасс и Приазовье : проблемы социального, национального и духовного развития : тез. докл. междунар. науч.-практ. конф. (г. Мариуполь, 26–27 мая 1993 г.). – Мариуполь, 1993. – С. 44-45.
2. Гавриил (Розанов В.Ф.) Переселение греков из Крыма в Азовскую губернию и основание Готфийской и Кафийской епархий / Гавриил (В.Ф. Розанов.) // Записки Одесского Общества Истории и Древностей. – 1848. – Т. 2. – С. 140–210.
3. Гедё А. Грецькі громади Ніжина та Північного Приазов'я в актових матеріалах середини XVII - XIX ст. / А. В. Гедё; Ін-т історії України НАН України. – К., 2005. – 416 с.
4. Гедё А. Джерела з історії греків Північного Приазов'я (кінець XVIII – початок XX ст.) / А.Гедё. – К., 2001. – 245 с.
5. Гедё А. В. Маріупольський грецький суд: історія створення та діяльність / А. В. Гедё, Н. О. Терентьева, Р. І. Саенко. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 480 с.
6. Греки на українських теренах: нариси з етнічної історії / М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Томозов, Л. Яковлева, О. Ясь. – К., 2000. – 448 с.
7. Джуха И. Одиссея мариупольских греков. Очерк истории / И. Джуха. – Вологда : ЛиС, 1993. – 162 с.
8. Дружинина Е. И. Кючук-Кайнарджийский мир 1774 г. / Е. И. Дружинина – М., 1955. – 288 с.
9. Етнічна історія грецької спільноти в Україні : бібліографічний довідник-показчик / відп. ред. М. Ф. Дмитрієнко. – К. : Інститут історії України НАН України, 2003. – 288 с.
10. Маркевич А. Императрица Екатерина II и Крым : (к столетию со дня кончины Екатерины Великой) / А. Маркевич. – Симферополь, 1893. – С. 37-72.
11. Писаревский Г. Из истории иностранной колонизации в России в XVIII в. / Г. Писаревский. – М., 1908. – 340 с.
12. Саенко Р. Из истории основания города Мариуполя / Р. Саенко. – Мариуполь : Рената, 2002. – 22 с.
13. Скальковский А. Опыт статистического описания Новороссийского края / А. Скальковский. – Одесса : Тип. Францова и Нитче, 1850–1853. – Ч. 1–2. – 342 с.
14. Терентьева Н. Греки в Украине: экономическая и культурно-просветительская деятельность (XVII–XX вв.) / Н. Терентьева. – К.: АКВИЛОН-ПРЕСС, 1999. – 352 с.

15. Тимошевский Г. Духовное и гражданское самоуправление. Православные храмы Мариуполя / Г. Тимошевский // Мариуполь и его окрестности / под ред. Д. Хараджаева. – Мариуполь, 1892. – С. 95-121.

16. Хартахай Ф. Христианство в Крыму / Ф. Хартахай. – Симферополь : Тип. Таврич. губ. правл., 1864. – 128 с.

17. Якубова Л. Маріупольські греки (етнічна історія) 1778 р. – початок 30-х рр. ХХ ст. / Л. Якубова. – К., 1999. – 331 с.

18. Ялі С. Греки в УСРР / С. Ялі. – Харків, 1931. – 208 с.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2014 р.

М. Podgayko

NORTHERN AZOV GREEK COMMUNITY SELF GOVERNMENT: HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

The present article is concerned with the problem of the study of Northern Azov Greek community self-government in the historical science. The self-government principles of Azov (Mariupol) Greek community were laid by Empress Catherine II Letter of Grand on May 21, 1779, provided to Greek Christians having come from the Crimea. This document was the legal basis for the emergence of Mariupol Greek court as the local authority of self-government.

This autonomous institution of Azov Greeks was the pivot around which community livelihoods revolved. Mariupol Greek court made the necessary political and legal framework for existence and consolidation of the community.

The whole historiographic contribution can be classified in chronological order. According to this approach involved in scientific research studies are divided into three categories: works written in the middle of XIX - early XX century; Soviet historiography, which covers some aspects of the last Greek community; developments of modern Ukrainian historiography.

The circle of pre-Soviet researchers' studies included mostly complex problems associated with the process of resettlement of Greek Christians from the Crimea and settling them in the new lands. Aspects related to the organization and functioning of the Mariupol Greek court are highlighted partly.

In Soviet times, the party-state direction of the country in national relations had not contributed to the emergence of complex research problems of national minorities, including the Greek ethnos. History of Greek Communities of Ukraine was represented in the form of short essays that had the character of the entrance to the main topic of the research. Overall, it can be noted that the Mariupol Greek court was not the subject of a separate study.

The modern Ukrainian historical science began to explore actively the topic in the 90's of XX century. The scientific studies have been continuing to the present. All historiographical contribution on this subject can be divided into two groups: the first - general researchers' work in which only Greeks of Ukraine were studied and Mariupol Greek court is only briefly mentioned. The second group includes the works focused directly on the self-government body analysis, its functions, outsourcing, legal system, legal jurisdiction and the place it occupied in the system of Russian legislation.

Overall, the historiographical analysis of the provided period gave an opportunity to determine the extent of the study of this issue by the researchers.

Keywords: *historiography, Letter of Grand, Catherine II, the Greek community of Northern Azov, closed rural community, self government, Mariupol Greek court.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Гедьо А.В., д.і.н., проф.; Молчанов В.Б., к.і.н., с.н.с.*